

историографии обозначенной проблемы. Охарактеризованы основные исследования и публикации по обозначенной проблематике и определены перспективы дальнейших научных исследований. Осуществлен системный анализ развития и становления рабочих клубов как педагогического феномена.

Ключевые слова: *рабочий клуб, клубная работа, пролетарская культура, образование, педагогическая теория и практика.*

SUMMARY

Kraieva M. Problems of Ukrainian club work in pedagogical theory and practice (1917–1932).

The article deals with the difficult situation after revolution time when Proletcult began its work. Members of Proletcult were participants of the revolutionary moment and realized this.

It is mentioned that atmosphere of this time despite the difficult situation was a period of social boom of rough cultural creativity, experiments and total enthusiasm, which was founded on deeply conscious altitude to building of new forms of life.

It was investigated that during this period the system of working clubs was set up in all big cities and towns on the whole territory of Ukraine.

It was discovered the problem of cultural front development perspective which in fact appeared in Proletcult at once. Proletcult received a great help from Soviet State through the Narkompros.

They gave the best accommodations to create studios, theatres, clubs; lower structures supplied with teachers, etc. Local bodies of Soviet power, trade union, ordinary workers also supported Proletcult.

It was emphasized that phenomenal and unique thing of proletcultural movement was impossible to imagine without learning of its practical experience. Questions of proletarian culture worried adherents of Marxism from European countries almost half a century, but only on the territory of Russian Empire after revolution in 1917 it became possible to do it practically.

They made a conclusion that one of the most successful methods of proletarian cultural ideas personification became proletcultural activity.

They analyzed terms, during which Proletcult could develop different activity in a big variety of organization forms with the help of wide set of methods of work.

In general, the investigated period can be characterized as a good approach for theoretical-methodological bases of working clubs. The People's Commissariat of education of Ukraine in a given period consistently emphasized the importance of the methodological framework, and contributed to providing practical and pedagogical assistance in the organization and activities of the work clubs.

Key words: *workers' club, club work, proletarian culture, education, educational theory and practice.*

УДК 159.98; УДК 78

В. С. Крива

Миколаївський національний університет
ім. В. О. Сухомлинського

ЕМОЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ ЗДІБНОСТЕЙ МУЗИКАНТІВ-ІНСТРУМЕНТАЛІСТІВ

Метою даної статті є дослідження емоційної стійкості у формуванні музично-виконавських здібностей музикантів-інструменталістів, визначення основних підходів до розуміння поняття емоційної стійкості й обґрунтування її

значення в діяльності музиканта-педагога, а також виділення можливих емоційно-психологічних труднощів, що очікують музиканта на шляху реалізації свого творчого потенціалу. У даній статті були використані такі методи, як: всезагальний метод, методи аналізу й синтезу. З'ясовано, що подальшого вивчення потребують психологічні умови, що сприяють формуванню емоційної стійкості в майбутнього педагога-музиканта в період оволодіння ним професією та впродовж усієї професійної діяльності.

Ключові слова: емоційна стійкість, музикант-інструменталіст, емоційна сфера, емоційна нестійкість, виконавець, емоції, «коло поразки», ситуація успіху, професійна діяльність, емоційна регуляція.

Постановка проблеми. В умовах високого психологічного напруження, що виникає під час концертних виступів, емоційна стійкість музикантів-інструменталістів складає основу їх виконавської майстерності. В емоціогенних ситуаціях (концерти, фестивалі, конкурси) активізуються фізіологічні і психологічні функції. Завдяки емоційній стійкості створюється зворотне емоційне напруження, що збільшує швидкість і точність відтворення інформації.

Аналіз актуальних досліджень. Теоретичні засади музичної діяльності розглядаються у працях Л. Бочкарьова, В. Петрушина, О. Рудницької, Ю. Цагареллі та ін. Проблема професійної виконавської майстерності досліджується у працях В. Білоус, В. Ражникова, В. Федоришина. У галузі музичної психології різні аспекти професійної підготовки музикантів-виконавців, а також проблеми емоційної стійкості та емоційної регуляції досліджували О. Білан, Л. Бочкарьов, О. Глазкова, В. Петухов.

Питанням розвитку й виховання емоційної стійкості особистості присвячені праці Л. Аболіна, Ф. Алексеєва, Б. Варданяна, М. Дяченко, П. Зільбермана, В. Марищука, Є. Мілеряна, Я. Рейковського, А. Чудіна, Л. Шварца та ін. Але всі вони переважно орієнтовані на потреби окремих досить вузьких професійних галузей людської діяльності (виховання емоційної стійкості у спортсменів (Л. Аболін, Чернікова та ін.), розвиток емоційної стійкості в льотчиків (Є. Мілерян, М. Дяченко, В. Пономаренко), формування професійної емоційної стійкості в операторів (П. Зільберман), а питанням емоційної стійкості в музикантів-інструменталістів присвячено поодинокі праці. Недостатня теоретична розробленість проблеми й відсутність практичних рекомендацій зумовлює актуальність теми дослідження.

Метою статті є дослідження емоційної стійкості у формуванні музично-виконавських здібностей музикантів-інструменталістів, визначення основних підходів до розуміння поняття емоційної стійкості й обґрунтування її значення в діяльності музиканта-педагога, а також виділення можливих емоційно-психологічних труднощів, що очікують музиканта на шляху реалізації власного творчого потенціалу.

Методологія дослідження. У даній статті були використані такі методи як: всезагальний метод – емоційна стійкість розглядається: у взаємообумовленості та взаємозв'язку з діяльністю музиканта-

інструменталіста, у динаміці й розвитку, у перетворенні постійних кількісних змін на докорінні якісні; методи аналізу й синтезу – емоційна стійкість умовно поділяється на складові елементи та властивості, кожна частина досліджується як частина цілого; поєднуються розчленовані та досліджені у процесі аналізу частини, встановлюється зв'язок між ними й пізнається предмет як єдине ціле.

Виклад основного матеріалу. Для сучасної психології актуальним питанням є можливості емоційної сфери, впливу емоцій людини в керуванні своєю професійною діяльністю та розкритті своїх фундаментальних здібностей та можливостей. Домінуючим напрямом другої половини ХХ століття в практичній психології було дослідження змістовності професійної діяльності особистості, і вплив емоційної сфери на поведінку й результативність професійної діяльності.

У своїй більшості наукові роботи визначають емоційну стійкість як індивідуальну властивість особистості, результатом якої є успішне здійснення професійної діяльності в напруженій емоціогенній обстановці.

Проаналізувавши літературні джерела, ми виявили, що емоційна стійкість має велике коло визначень саме як індивідуальна психологічна складова, що має відношення до емоційної сфери особистості: здатність зберігати відповідне емоційне напруження в умовах концертних виступів; здатність підтримувати досить стійкий рівень емоційно-психічної діяльності; здатність особистості зберігати емоційну витримку в стресових ситуаціях; стійка індивідуальна складова особистості.

Основою успішної професійної діяльності є ефективна саморегуляція, що визначається як індивідуальна психологічна складова особистості та є властивістю емоційної стійкості. За своїм значенням емоційна стійкість є важливою характеристикою особистості, що об'єднує в собі загальний комплекс здібностей, широке коло різноманітних процесів і виявляється в здатності протистояти труднощам, підтримувати достатній та високий рівень власних психічних установок у виникаючих ситуаціях фрустрації.

Емоційна стійкість є однією з домінуючих якостей психіки, що проявляється у виявленні терплячості й наполегливості музиканта-інструменталіста при реалізації його творчого потенціалу, свідомого керування своєю витримкою та здатності використовувати саморегуляцію в умовах високої емоційної напруженості, особливо під час публічних і концертних виступів.

Під поняттям емоційної стійкості Л. Аболін розуміє стабільність результативності професійної діяльності, що здійснюється в емоційно-напружених ситуаціях.

Тоді як К. Платонов поділяє емоційну стійкість на емоційно-вольову, емоційно-моторну й емоційно-сенсорну. Емоційно-вольова проявляється в вольовому володінні людиною своїми емоціями, емоційно-моторна в стійкості психомоторики і емоційно-сенсорна в стійкості сенсорних дій.

Для М. Дяченко та В. Пономаренко емоційна стійкість виступає як якість особистості й психічний стан, що забезпечується доцільністю поведінки в екстремально-напружених ситуаціях професійної діяльності особистості.

Професійна діяльність музиканта-інструменталіста потребує великої фізичної витривалості, міцного здоров'я та працездатності. Специфіка взаємин у творчих колективах вимагає також і моральної стійкості, здатності «відстоювати себе» в боротьбі за лідерство, за пріоритетність своїх ролей та позицій. Талановитий освічений, але слабкий у вольовому відношенні музикант-інструменталіст нерідко опиняється позаду та звинувачується, як це не парадоксально, у низькому професіоналізмі [3]. Особливо небезпечними для психологічного здоров'я музикантів є публічні виступи. У музиканта-інструменталіста зустріч із публікою часто призводить до особливого емоційного стану, який аналогічно з переживаннями людини в інших ситуаціях визначається як значне хвилювання або стрес.

Для успішної професійної діяльності музиканта-інструменталіста велике значення має емоційна сфера. У його діяльності здатність до регуляції емоцій є професійно важливою якістю, що зумовлює ефективність його музично-педагогічної діяльності й високий рівень творчої реалізації як виконавця.

Емоційну стійкість музиканта-інструменталіста визначають як один із рівнів у загальній системі психічної регуляції в професійній діяльності, де регулюючим фактором є емоції [8].

Г. Саїк окремо виділяє в структурі музично-виконавської діяльності публічно-регулятивний компонент, що відображає вміння музиканта-інструменталіста регулювати й коригувати власний психічний та емоційний стан в умовах сценічної діяльності, здатність до збереження творчого самопочуття та художнього самовираження під час концертних виступів [7].

Від того, як музикант-інструменталіст свідомо керує своєю професійною діяльністю, при цьому створює відповідні умови для її успішного виконання, правильно дозує й підтримує оптимальний рівень емоційного і психологічного напруження, правильно оцінює свої сили, і залежить якість емоційно-психологічного стану.

Не важливо, як багато працює музикант для того, щоб домогтися успіху, якщо його думки насичені страхом невдачі, вони вб'ють усі його зусилля, нейтралізують його починання і зроблять неможливим успіх. Але те, що кожен музикант-інструменталіст сприймає як успіх, є тільки його суб'єктивним відчуттям.

Правильно реагуючи на несприятливі ситуації, критичні зауваження щодо майстерності виконання твору, музикант-інструменталіст демонструє, що розвинув у собі необхідні якості, аби протистояти емоційному напруженню й тоді в нагороду отримує цикл успіху.

Але замість того, щоб усвідомити свої помилки й зауваження педагога над твором, він починає відчувати гнів або займатися самоприниженням, він застрягає в «колі поразки», посилюючи всі обставини, пов'язані з цією ситуацією, а страх можливої невдачі на концертних виступах ще більше паралізує волю.

Щоб розвиватися музикант-інструменталіст має проходити всі уроки, пов'язані з його професійним розвитком, які перевіряють силу духа, врівноваженість, здатність швидко приймати рішення, здатність до емоційного напруження та примирення до несприятливих емоціогенних ситуацій.

Адже, щоб швидше досягти успіху, треба подвоїти число невдач. А більшості музикантам-інструменталістам не подобається, що треба вкладати багато зусиль та свого часу на те, аби домогтися тих результатів та того успіху, виконання під час концертних виступів, на які очікує музикант.

Успіх, із психологічної точки зору, – це переживання стану радості, задоволення від того, що результат, до якого прагнув у своїй діяльності музикант-інструменталіст, або збігся з його очікуваннями, надіями, або перевершив їх.

Для розвитку музиканта-інструменталіста необхідна наявність постійної системи стимулюючих і направляючих підкріплень, у ролі яких особливо ефективно виступає успіх.

Іншими словами, кожен музикант-інструменталіст, як особистість, виходячи з власного професійного і творчого потенціалу, визначає той шлях, який забезпечує організацію умов для досягнення ситуації успіху [2].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Робимо висновок, що емоційна стійкість – це взаємозв'язок і взаємопроникнення постійності та мінливості. Емоційна стійкість музиканта-інструменталіста є важливою характеристикою його професійної діяльності, достатній рівень усталених установок, емоційно-вольових процесів, поведінки, настроїв та емоційно-психологічних станів. А тому емоційна стійкість є передумовою для успішного й надійного здійснення професійної діяльності музиканта-інструменталіста.

Діяльність музиканта потребує не лише постійного вдосконалення та розвитку цілого комплексу спеціальних здібностей, а й формування здатності до емоційної стійкості як професійно важливої психічної властивості. Емоційна стійкість забезпечує емоційне регулювання діяльності та її корекцію, є одним із рівнів у загальній системі психічної регуляції. Здатність до емоційної саморегуляції значною мірою визначає формування й розвиток професійно важливих якостей особистості музиканта, є необхідною складовою його готовності до професійної діяльності, забезпечує результативність його музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності.

У зв'язку з цим подальшого вивчення потребують психологічні умови, що сприяють формуванню такої здатності в майбутнього педагога-

музиканта у період оволодіння ним професією та впродовж усієї професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аболин Л. М. Психологические механизмы эмоциональной устойчивости человека / Л. М. Аболин. – Казань, 1987. – 262 с.
2. Белкин А. С. Ситуация успеха. Как ее создать : Книга для учителя / А. С. Белкин. – М., 2006.
3. Блинова О. А. Методика личностно-ориентированной коррекции профессионального развития средствами музыки : автореф. дисс. ... канд. психол. наук / О.А. Юлинова. – М., 2002. – 184 с.
4. Саїк Г. Ф. Музично-виконавська майстерність як художньо-педагогічна проблема [Електронний ресурс] / Г. Ф. Саїк // Вісник «Педагогіка». – 2001. – № 5. – С. 19. – Режим доступу : http://www.knukim.edu.ua/articles_sayik/html
5. Сергеева І. В. Особливості емоційної регуляції професійної діяльності вчителя в напружених ситуаціях : автореф. дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 / І. В. Сергеева. – К., 2003. – 31 с.
6. Сыманюк Э. Э. Психологические барьеры профессионального развития личности / Э. Э. Сыманюк. – М., 2005. – 251 с.
7. Чебыкин А. Я. Особенности эмоциональной устойчивости и психологические средства ее формирования : автореф. дис. ... канд. пед. наук / А. Я. Чебыкин. – 1979. – 16 с.

РЕЗЮМЕ

Кривая В. С. Эмоциональная устойчивость как элемент формирования музыкально-исполнительских способностей музыкантов-инструменталистов.

Целью статьи является исследование эмоциональной устойчивости в формировании музыкально-исполнительских способностей музыкантов-инструменталистов, определение основных подходов к пониманию понятия эмоциональной устойчивости и обоснование ее значения в деятельности музыканта-педагога, а также выделение возможных эмоционально-психологических трудностей, которые ожидают музыканта на пути реализации своего творческого потенциала. В данной статье были использованы такие методы как: всеобщий метод, методы анализа и синтеза. Выяснено, что дальнейшего изучения требуют психологические условия, способствующие формированию эмоциональной устойчивости у будущего педагога-музыканта в период овладения им профессией и в течение всей профессиональной деятельности.

Ключевые слова: эмоциональная устойчивость, музыкант-инструменталист, эмоциональная сфера, эмоциональная неустойчивость, исполнитель, эмоции, «круг поражения», ситуация успеха, профессиональная деятельность, эмоциональная регуляция.

SUMMARY

Kryva V. Emotional stability as an element of formation of musicians-instrumentalists' musical-performing abilities.

The aim of this article is a study of emotional stability in the formation of instrumentalists' musical performing abilities, the definition of the main approaches to understanding the notion of emotional stability and justification of its significance in the work of a musician-educator, as well as highlighting possible emotional and psychological difficulties which expect the musician on his way to realization of their creative potential. It also examines and theoretically grounds perspective of emotional stability as an element of

the instrumentalists' musical performing abilities formation, which is very important in training of the future musical art teachers. The key influential factors which lead to the formation of emotional stability are identified. The main views on the notion "emotional stability" are described.

The methodology of the study. In this article such methods as universal method, methods of analysis and synthesis are used.

Conclusion and perspectives for a further research. We make a conclusion that emotional stability is the interplay and interpenetration of constancy and variability. Emotional stability of a musician-instrumentalist is an important feature of his professional activity, an adequate level of established attitudes, the emotional-volitional processes, behavior, moods and emotional and psychological states. Therefore, emotional stability is a prerequisite for successful and lasting implementation of a musician-instrumentalist's professional activity.

A musician's activity requires not only continuous improvement and development of a whole special abilities' range, but also formation of the ability to emotional stability as professionally important mental properties. Emotional stability provides emotional regulation and its correction, it is one of the levels in the mental regulation overall system. The capacity for emotional self-regulation significantly determines the formation and development of professionally musician's personality important qualities, is a necessary component of readiness for professional activity and ensures the effectiveness of music performance and music teaching.

In this connection psychological conditions that promote the formation of such skills in the future teacher-musician in the period of mastering his profession and throughout his professional activity requires a further study.

Key words: *emotional stability, musician-instrumentalist, emotional sphere, emotional instability, performer, emotions, "a circle of defeat", situation of success, professional activity, emotional regulation.*